Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

1.2.2023

Ympäristöministeriö
hallitussihteeri Laura Siili-Hakkarainen

Eduskunnan hallintovaliokunnalle,

HE 184/2022 vp hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain ja Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta

Ympäristöministeriön asiantuntijalausunto

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt ympäristöministeriöltä asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä HE 184/2022 vp laeiksi pelastuslain ja Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta. Ympäristöministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. Ympäristöministeriö toteaa, että se on osallistunut pelastuslain uudistamista koskevaan työhön ja esittää kirjallisena lausuntonaan seuraavaa:

Eduskunnan käsittelyssä olevan hallituksen esityksen HE 184/2022 vp tarkoituksena on pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaisesti uudistaa pelastuslaki kokonaisvaltaisen selvityksen pohjalta siten, että pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan suorituskyky ja voimavarat varmistetaan ottaen huomioon kansalliset ja alueelliset palvelutarpeet, pelastusviranomaisten johto- ja tilannekeskuskokonaisuus yhtenäistetään sekä huolehditaan sen kytkeytymisestä muiden viranomaisten johto- ja tilannekeskuksiin. Esityksessä on valmisteltu vain kiireelliset ja välttämättömät muutokset pelastuslakiin. Perusteellista lainvalmistelua ja säädösmuutosten vaikutusarviointia edellyttävät muutokset pelastuslakiin suunnitellaan toteutettavaksi seuraavalla hallituskaudella.

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että pelastuslain kokonaisuudistus toteutetaan suunnitellusti, ja toivoo, että pelastuslain uudistamistarpeita koskevan esiselvityshankkeen sekä pelastuslain uudistamistyön aikana tehdyt huomiot ja annetut kommentit sääntelyn kehittämiseksi otetaan kokonaisuudistuksessa huomioon. Ympäristöministeriö katsoo, että erityisesti ympäristövahinkojen torjuntaa koskevan sääntelyn kehitystarpeisiin ja -ehdotuksiin tulisi kiinnittää kokonaisuudistuksessa huomiota. Pelastuslain ja ympäristöministeriön hallinnonalan sääntelyn tulisi olla mahdollisimman yhteensopivaa.

Ympäristöministeriössä on vireillä säädösvalmisteluhanke (ns. JÄLKI-hanke), jonka tarkoituksena on valmistella ehdotukset laiksi öljy- ja muiden kemikaalivahinkojen jälkitoimista sekä laiksi jätehuollon häiriötilanteista. Jälkitoimilaissa on tarkoitus säätää viranomaisen jälkitoimiin (nyk. jälkitorjunta) liittyvästä järjestämisvelvoitteesta. Pelastuslaissa olevat öljyvahinkojen jälkitorjuntaa (PelL 111 a §) koskevat säännökset on tarkoitus siirtää jälkitoimilakiin. Jätehuollon häiriötilanteita koskeva laki sisältäisi tarpeelliset säännökset

poikkeuksellisen suurten öljy- ja kemikaalivahinkojen jätehuollon järjestämisestä ja siihen varautumisesta. Lakiehdotuksia koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2024. JÄLKI-hankkeessa on tarpeen mm. yhdenmukaistaa pelastuslain ja valmisteilla olevan jälkitoimilain terminologiaa sekä määritelmiä.

Ympäristöministeriö toteaa, että käsittelyssä olevassa esityksessä on otettu huomioon ympäristöministeriön esittämiä näkemyksiä pelastuslain uudistamiseksi.

Ympäristöministeriö esitti hallituksen esitysluonnosta koskevassa lausunnossaan (VN/14247/2021) tarkennusta pelastuslain 17 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin, jossa säädetään asuntojen sekä majoitus- ja hoitolaitostoiminnan palovaroittimista. Ehdotetut tarkennukset huomioitiin pykäläkohtaisissa perusteluissa. Ympäristöministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota, että tarkennukset ovat jääneet huomioimatta hallituksen esityksen taloudellisia vaikutuksia koskevassa kohdassa.

Ympäristöministeriö pitää selkeyttävänä ja kannattaa lakiehdotuksen mukaan tulevaan pelastuslain 34 §:n 5 momenttiin esitettyä muutosta, jonka mukaan pelastustoiminnan lopettamista koskeva päätös tulisi antaa kirjallisesti erillisen pyynnön lisäksi tarvittaessa. Säännöstä koskevien perusteluiden mukaan päätös olisi tarpeen antaa kirjallisesti silloin, kun päätöksellä on vaikutusta toisen henkilön, viranomaisen tai muun toimijan oikeuksiin tai velvollisuuksiin, kuten velvollisuus jälkiraivaukseen ja vartiointiin ja öljyvahingon jälkitoimiin. Ympäristöministeriö pitää tarpeellisena, että öljyvahingon pelastustoiminnan lopettamisesta tehtäisiin säännönmukaisesti aina kirjallinen päätös ja se saatettaisiin välittömästi jälkitorjuntaviranomaisen tietoon, jos jälkitorjunnalle on tarvetta. Kirjallinen dokumentointi torjunnan siirtymävaiheista on tärkeää esimerkiksi viranomaisten vastuusääntelyn sekä vahinkojen kustannusten korvaamisen takia.

Ympäristöministeriö pitää myös erittäin hyvänä ja tarpeellisena pelastuslain 35 §:n 3 momenttiin esitettyä ehdotusta, jolla vahvistetaan ympäristönsuojelun asiantuntijan roolia öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoiminnassa ja varmistetaan ympäristönäkökohtien riittävä huomioiminen.

Ympäristöministeriö kannattaa ehdotusta, jolla pelastuslain 36 §:ään lisättäisiin pelastusviranomaisen toimivaltuuksien laajentamista koskeva uusi 4 momentti. Toimivaltuuksien laajentaminen koskisi tilanteita, joissa onnettomuuden uhka on ilmeinen. Ympäristövahinkotilanteessa myös ympäristöviranomaisella voi olla toimivalta ryhtyä toimenpiteisiin esimerkiksi ympäristönsuojelulain 182 a §:n nojalla. Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan on tärkeää varmistaa, että viranomaisyhteistyö toimii saumattomasti ja eri viranomaisten toimivaltuudet ovat selkeitä erilaisissa käytännön tilanteissa. Ympäristöministeriö katsoo, että pelastuslain 34 §:n 5 momenttia koskevat ehdotukset tukevat tätä tavoitetta.